

Les vernedes de Montornès

Estimo Montornès

HISTÒRIA, ART I NATURA DE MONTORNÈS DEL VALLÈS

Ajuntament de
Montornès del Vallès

Diputació
Barcelona
xarxa de municipis

Què entenem per ecosistema?

Les plantes i animals de cada lloc estableixen una xarxa molt complexa de relacions que resulta essencial per a la vida de tots ells. Hi ha xarxes inestables, on les relacions poden patir canvis profunds en poc temps. Altres xarxes són estables i duradores.

Encara que pateixin una agressió tan greu com un incendi, una tala o una inundació, refan les relacions de manera natural i recuperen la situació anterior com si no hagués passat res. Anomenem hàbitat o ecosistema aquestes xarxes estables, que s'autoreprodueixen.

Heura >

Només tenim dos ecosistemes a Montornès

Com a tota la plana del Vallès, a Montornès només hi trobem dos hàbitats: l'alzinar a les terres seques i la verneda al llarg dels rius. Als alzinars hi creixen plantes capaces de

retenir l'aigua als mesos de sequera. A la verneda hi creixen plantes capaces d'expulsar l'excés d'aigua que xuclen les arrels. A quasi tot el Vallès s'observa una frontera ben delimitada entre els dos

hàbitats. El bosc de riu forma franges estretes al voltant de rius i torrents; s'estén per la plana com els dits d'una ma gegantina, envoltats per l'alzinar que ocupa la resta del territori.

Per què li diem verneda, si no hi ha verns?

El vern és un arbre tan característic dels boscos de ribera que li ha donat nom genèric, fins i tot als llocs on els verns falten. de manera semblant, anomenen garrigues o brugueres, a les àrees de matolls, encara que els arbustos més abundants no siguin els garrics ni els brucs. A les vernedes de Montornès quasi no

hi ha verns; l'om és l'arbre dominant gràcies a la facilitat amb que escampa les llavors. O almenys, era l'arbre dominant fins que, fa pocs anys, va arribar una plaga d'insectes que foraden els troncs i maten l'arbre. En aquests pocs anys ha mort la gran majoria dels oms de les vernedes catalanes. Només s'han salvat els arbrets joves.

< Fulla Om

L'equilibri de l'aigua

Vimetera >

Les arrels de tots els vegetals xuclen aigua carregada de sals minerals. Amb ella formen cèl·lules noves que fan créixer la planta. L'aigua sobrant és expulsada a través dels estomes, uns porus minúsculs que es troben al darrere de les fulles.

L'equilibri entre l'aigua xuclada i l'expulsada és el més decisiu a la vida de les plantes, però cada planta el soluciona d'una manera pròpia. Els pins tenen unes

arrels que absorbeixen ràpidament l'aigua dels ruixats, i la retenen durant mesos perquè les seves fulles, estretes i encerades, no l'expulsen. Per això poden viure aferrats a una roca al cim dels turons, però moririen en un aiguamoll. Les vimeteres, en canvi, tenen unes fulles tendres que evaporen tanta aigua que l'arbre només pot viure si té les arrels clavades en terra xopa. Si falta l'aigua, la vimetera no hi creix.

Restablir l'equilibri de l'aigua

El volum que ocupen les arrels d'un arbre i el que ocupen les branques està proporcionat, per mantenir l'equilibri de l'aigua. Si apareixen problemes, l'arbre té un marge de reacció. En setmanes de gran sequera, deixa marcir una part de les fulles; en setmanes de pluja i calor, aprofita per

créixer i treure fulles noves. Quan se sotmet un arbre a una poda enèrgica, apareixen branques noves que creixen a gran velocitat. Sembla, doncs, que les podes rejuveneixen els arbres. No és així; una poda és sempre una mutilació que deixa ferides importants. L'arbre no és rejuveneix,

sinó que reacciona a la desesperada per restablir l'equilibri entre el volum de les arrels i el de les branques. Ara bé, els jardiniers municipals treuen profit d'aquesta autoregulació. Saben que, si mantenen reduïda la capçada dels arbres dels carrers, les arrels no creixeran gaire i no acabaran aixecant l'asfalt.

Seguint els torrents

A la part alta dels torrents, l'aigua només hi circula els dies de pluja. No hi ha una zona d'humitat permanent al seu voltant, i, per tant, no hi creix la verneda. Més avall, el perfil del torrent és menys abrupte, l'aigua circula més calmada sobre un llit de sorres. Hi veiem córrer l'aigua en certes temporades, però sota la sorra circula tot l'any en forma de deus

d'aigua, autèntics rius soterranis. Així veiem els torrents de can Blanco, les Vinyes Velles, can Xacó, can Sauquet i el més gran de tots, la riera de Vallromanes. Sobre les deus creixen canyes i alguns arbres de verneda. On aflora una deu es genera una font. A la plana, l'aigua corre a la vista tot l'any pels rius Mogent, Congost i Besos.

L'aigua que aporten les deus forma un mantell freàtic subterrani (del grec phréar, pou) molt més ample que el corrent visible del riu. Com que el Vallès és un antic llac omplert de sediments, el mantell freàtic és molt extens; ocupa més del 50 % de la plana. D'aquí la gran humitat del clima del Vallès.

L'aguamoix de Montornès

El riu Besòs naixia entre aiguamolls que s'estenien per Montmeló, al voltant del baix Congost, i sobretot per Montornès, al voltant del baix Mogent, a la dreta del riu per l'actual polígon de fàbriques i, a l'esquerra, per l'actual plana d'horts de	can Vilaró. Sobre les terres xopes hi creixia una verneda espessa, ben rica de plantes i animals. L'aguamoix era un terreny perillós de transitar i poc saludable. El de Montornès ha estat infectat de	paludisme fins a començaments del segle XX. Per això els antics montornesins no van edificar el poble prop de l'aigua sinó allunyats d'ella, sobre un turó.

La gran epopeia històrica de Montornès

Sanejar l'aguamoix palúdic i convertir-lo en els horts més fèrtils del poble ha estat una feina d'envergadura que ha exigít més de dos mil anys d'esforços. La tasca consistia a abocar-hi cabassades de terra per elevar el nivell del terrenys al voltant del riu, i, a obrir canals de desguàs pels que l'aigua	s'anés escolant. Les finques romanes van iniciar la transformació als segle segon abans de la nostra era, fent-hi treballar els esclaus indígenes. Els senyors feudals de Montornès es van preocupar per ampliar els horts, així mateix. Els terratinents moderns, que llogaven la	terra a parceria, incloïen als tractes l'obligació de recuperar alguns metres quadrats d'aguamoix. La generació actual va culminar l'epopeia. Als anys 1950 i 60 es van dessecar els últims trossos d'aguamoix. Feia alguns anys que ja no hi havia paludisme. L'ús del DDT l'havia eliminat.

Quantes vernedes tenim a Montornès?

La verneda antiga ocupava per complet els marges del Mogent, Congost i Besós. La construcció del polígon industrial Riera Marsà la va reduir notablement, i avui queden	només dos bosquets al marge esquerre del riu, separats pel port del Mogent: un passeig de plàtans d'ombra tocant als horts de la plana d'en Vilaró, amb un sotabosc molt	pobre, i un bosc molt més divers, acompanyat d'una bardissa espessa, estès des dels xalets del Mas Calders fins a la font de Santa Caterina i el pont vell del Besós.

La destrucció de les vernedes

De tots els hàbitats del planeta, els boscos de riu han estat els més castigats. Hem convertit els rius en abocadors d'escombraries, aigües negres i residus químics per la comoditat d'un corrent que s'ho enduia tot i per estalviar els costos d'una eliminació ben feta de les deixalles. Hem ocupat els marges del riu amb edificis, tallant abans les vernedes que	hi creixien. Encara que la forma del terreny indiqués que era una zona inundable i que la documentació històrica testifiqués antigues inundacions, la pressió especulativa ha estat tan alta que pocs ajuntaments s'hi ha resistit. Algun dia vindran les desgràcies, com en una crònica anunciada. Hem usat les sorres i graves del llit dels	rius com a material de construcció, amb extraccions més grans que el ritme natural de reposició. I finalment estem deixant els rius faltats d'aigua, gràcies a una infinitat de pous que esgoten els aqüífers. Amb la baixada del nivell de les aigües subterrànies, la franja exterior de les vernedes s'asseca i mor.

▼ Canyimars

És possible un ús no destructiu del riu?

És clar. La població de Montornès havia fet un ús sostenible del riu durant mil·lenis. Els nostres avis pescaven peixos i crancs al Mogent, hi caçaven ànecs, canalitzaven l'aigua en rescloses per regar els camps i collien als marges canyes, joncs, boga i vímet. És una qüestió de moderació i de seny. Les fàbriques poden usar l'aigua dels rius sempre que la retornin neta de contaminants. Les clavegueres de la	població no han d'abocar els residus directament al riu, sinó a través de depuradores. L'Ajuntament ha de controlar els cabals que s'extrauen per a ús agrícola, i els agricultors han de limitar els adobs per tal que l'excés de nitrats i fosfats no contaminin l'aqüífer. Els pagesos de Montornès deien: "Adobar de boig és collir de savi", un consell que té lògica econòmica però que resulta fatal per a l'ecosistema.

Un acord general de recuperació de la Conca del Besós

Després de molts anys d'inoperància oficial, les institucions actuals són força actives en la recuperació dels rius vallesans. El Consorci del Besós centralitza les actuacions. La primera ha estat la construcció d'una xarxa de depuradores per filtrar les aigües residuals de les poblacions i les indústries. A Montornès en tenim dues: la general,	situada a Can Buscarons de Baix, i una privada que pertany a la Concentració Industrial Vallesana. El Pla d'Espais d'Interès Natural de Catalunya, depenent de la Generalitat, la Xarxa Natura 2.000, depenent del Parlament Europeu, coordinen un seguit d'actuacions sobre el Mogent i el Congost. L'Agència Catalana de l'Aigua s'ha ocupat d'infraestructures de col·lectors.	Quan apareix un abocament incontrolat de deixalles (cada vegada n'hi ha menys) s'ordenen les neteges oportunes. Com a resultat de tot plegat, la qualitat del aigua del Besós ha millorat força. Torna a haver-hi peixos, invertebrats i aus aquàtiques. L'aigua encara no té una qualitat alta, però millorarà en la mida que es modernitzin les depuradores actuals.

Les característiques de les vernedes

Són boscos clars de llum, amb un sotabosc impenetrable per la presència d'ortigues, esbarzers i cards, i per l'abundor d'enfiladisses. Les fulles són caduques; cauen a la

tardor mentre la vida vegetal es ralentitza. La verneda es veu molt diferent estiu i hivern, al contrari que a alzarinar. Les fulles dels arbres solen ser amples

i tendres, plenes d'estomes, bones per expulsar l'excés d'aigua. Hi ha freqüència d'aments, inflorescències masculines en forma d'espiga pèndula.

> Om

> Pollancre

> Trèmol

> Àlber

> Plàtan d'ombra

> Acàcia

> Desmai

Les bardisses de la verneda

Quan es talla o crema una verneda, creix un erm de mates baixes que anomenem bardissa, on l'esbarzer creix poderós a plena llum, amenaçant amb les punxes i oferint les saboroses mores.

El sauquer, de fulles compostes, forma a la primavera grans corimbes de flors blanques, de virtuts remeieres. Les mates més interessants, però, són

les que combinen dues característiques oposades: la duresa i la flexibilitat, una combinació insòlita de la que els homes n'han tret un gran profit perquè permet teixir-les en malles resistents.

La canya és la més gran de les gramínies. Es reproduïx per llavor i per rizoma. S'usa per fer cistells, cabassos, parets, sostres, tanques, escales, bastides...

El jonc forma mates de tiges curtes intensament verdes. Se'n fan cistells. La boga o balca eleva feixos cilíndrics de llavors que anomenen espadanyes. Amb les fulles teixim el seient de les cadires.

De la vimetera, un arbret de poca alçada, aprofitem les branques joves i flexibles, el vímet, per fer cistells i frontals de mobles.

Els arbres de la verneda

L'om té el tronc rugós, amb fulles de vora dentada, que reconeixereu perquè la base és irregular, més avançada en un costat que a l'altre. Floreix al març i en pocs dies madura un fruit menut envoltat d'una ala membranosa circular, que el vent escampa a milions per tota la comarca.

El pollancre s'identifica de lluny per la seva copa alta i prima que recorda els xiprers. A l'hivern, l'arbre nu sembla formar nusos als punt d'on surten les branques.

El trèmol es coneix per les fulles en

forma de cor que tremolen amb la brisa més suau. La tija de les fulles no és rodona sinó aplanada. Alguna gent considera al·lèrgiques les seves conegudes llavors, minúscules però envoltades d'un borrisol.

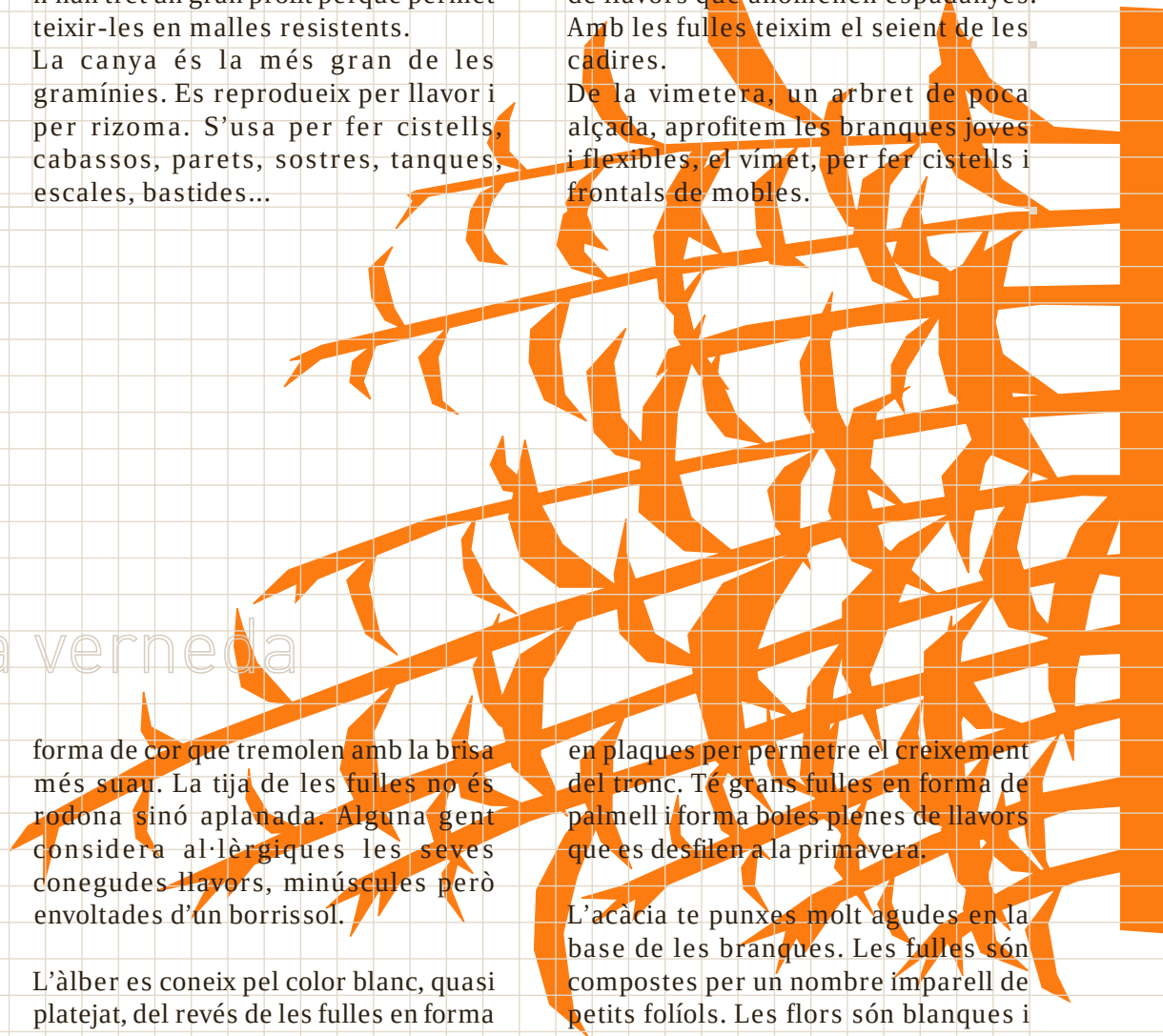
L'àlber es coneix pel color blanc, quasi platejat, del revés de les fulles en forma de palmell. Per dalt són verdes. També el tronc és blanquinós, amb l'escorça trencada per marques romboidals típiques. La fusta és molt buscada per fer mobles.

L'escorça del plàtan d'ombra es desprèn

en plaques per permetre el creixement del tronc. Té grans fulles en forma de palmell i forma boles plenes de llavors que es desfilen a la primavera.

L'acàcia té punxes molt agudes en la base de les branques. Les fulles són compostes per un nombre imparell de petits folíols. Les flors són blanques i agrupades en penjolls.

Les branques del desmai són tan flexibles que pegen fins tocar el terra, en una imatge adorada pels poetes. Les fulles són llargues i primes.

Els ocells de l'aiguamoll

Montornès forma part de la ruta migratòria de moltes aus aquàtiques. Les vernedes del Mogent n'eren especialment riques. Els ocells arribaven a la tardor des dels aiguamolls de l'Empordà, procedents del centre d'Europa i paraven aquí, alguns per passar-hi l'hivern i la majoria per prosseguir viatge al sud, cap al delta del Ebre, l'albufera de València i Doñana. Desapareguts durant els anys d'extrema contaminació del riu, des dels anys 90 tornem a veure'ls.

Malgrat el nom d'ànec de coll verd, només el mascle té el coll verd metàl·lic. La femella i les cries són grises. Posa

8-10 ous en un niu fet entre les mates de la ribera. Els menut neden tot just acabats de néixer.

La polla d'aigua és una gallineta menuda, negra, amb una placa còrnia vermella damunt del bec. Té les potes curtes i fortes i els peus amples.

La fotxa sembla una polla d'aigua amb la placa de color blanc. Els dits dels peus tenen membranes laterals que li permeten mig caminar sobre l'aigua quan corre per iniciar el vol.

El berrat pescaire sembla una cigonya menor, d'un metre d'alçada. És gris i

vola majestuosament amb el coll doblegat sobre l'esquena. Fa els nius en colònies dalt dels arbres. Pesca tant al vol com a peu pla i a l'espera.

El martinet és una cigonya menuda i blanca. Sovint es posa en grups nombrosos als camps de conreus acabats de remoure.

La becada, de la mida d'una coloma, es de color bru clar, té el bec llarg i prim amb el que remena el terra moll en busca d'insectes i cucs. Fa el niu al terra, al peu d'un arbre, amb uns ous grisos en forma de pera.

> Becada

> Ànec de coll verd

> Bernat pescaire

> Gripau

> Libèl·lula

> Salamandra

> Llúdriga

El món dels animals del riu

Són molts els animals que s'acosten al riu cada dia a beure aigua, i són molts els predadors que els esperen per caçar-los.

Quan les aigües baixaven netes es veien llúdrigues al Mogent. Excaven caus subterranis a la riba, amb una sortida sota l'aigua i una altra a terra seca. Mengen peixos i granotes i deixen un escampall de restes. Fan una mena de tobogans als marges del riu, als punts on llisquen per entrar a l'aigua.

La rata d'aigua és més petita que la rata corrent. Té les orelles menudes, el morro curt i la cua peluda. Menja plantes aquàtiques i és una gran nedadora. En queden poques; la rata de les clavegueres quasi l'ha substituït.

La serp d'aigua és de color ros amb

taques negres. Mimetitza els colors de l'escurçó, encara que és inofensiva. Caça preses petites sota l'aigua.

La granota no pot viure lluny de l'aigua, doncs la sequedat de la pell li causaria la mort. Pon els ous a l'aigua, dins d'una substància gelatinosa. D'ells surten les larves, els capgrossos, que es transformaran en granotes adultes per un procés de metamorfosi.

La salamandra, de colors vius grocs i negres, és un animal envoltat de llegendes màgiques. Vol aigües netes i tranquil·les i, com molts amfibis, sua un tòxic quan se sent en perill.

Des de fa uns anys, tornem a tenir peixos al Mogent. Abans que la contaminació els matés, havien estat molt abundants. Hi havia barbs, grans fins a 25 cms., amb

una mena de bigotis que en realitat són tentacles tàctils i gustatius, llíseres, nervioses i ràpides, i anguiles, d'aspecte semblant a una serp, que al final de la seva vida travessen l'oceà Atlàntic per posar els ous al mar dels Sargassos.

La varietat d'insectes de riu és inacabable. Sobre l'aigua volen els espiadimonis i libèl·lules, de colors brillants, perseguint mosquits. Les seves larves són aquàtiques i carnívores. Les efímeres formen núvols verticals amb mils d'individus. Els sabaters rellisquen sobre l'aigua amb moviments bruscos. Els ditisques semblen escarabats submarins i poden picar les persones.

Molts altres insectes com els mosquits, que d'adults viuen lluny de l'aigua, s'acosten a les basses del riu per a pondre els ous.

MONTMELÓ

Can Tacó

Can Roina

MONTORNÈS NORD

Excursió a la Font de Santa Caterina

Punts d'observació

➤ 1. Sortim de la Plaça de la Font. Cal portar sabates estables perquè el terreny que trepitjarem és poc regular, i tapar-se cames i braços per tal que les ortigues no ens puguin tocar la pell i causar-nos una irritació.

➤ 2. Creuem el pont sobre el torrent de Vinyes Velles. A l'esquerra hi ha un àlber històric, que va ser pintat diverses vegades per Joaquim Mir. A la dreta hi ha alguns trèmols, un auró i els troncs secs d'alguns oms afectats per la plaga. Tots són arbres de ribera.

➤ 3. El carrer Pau Casals (abans avinguda Muntadas) es va obrir a pic i pala als anys quaranta, quan els propietaris de la Torre van parcel·lar el turó Calders per fer la urbanització de torretes. Antigament, tota aquesta zona estava plantada de vinya.

➤ 4. Can Montserrat va ser un xalet luxós als anys cinquanta. Queden les restes de la piscina, la pista de tennis i la de patinatge. Després ha estat abandonat durant molt anys i okupat repetidament. Rera el xalet trobem el camí pel que baixarem a la carretera.

➤ 5. Caminem cent metres pel voral de la carretera en direcció a Montmeló. Passem per davant del restaurant Casablanca i tot seguit veiem a la dreta el camí que baixa al riu. Havia estat un camí molt important, el camí ral pel que circulaven els vehicles i les cordades de mules de Barcelona a Granollers. EL camí creuava el riu a peu pla i s'enfilava fins al peu de la Muntanyeta (turó de les Tres Creus), on hi trobaven l'hostal de can Roina.

➤ 6. Als marges sorrosos és possible trobar-hi caus de teixons, que criden l'atenció per l'escampall de terra excavada que tenen a l'entrada. Són animals nocturns, omnívors, de mida semblant a un gos mitjà. Una franja de color negre sobre els ulls fa que semblin emmascarats.

➤ 7. El terra ple de còdols dificulta la caminada. Són pedres molt diverses perquè procedeixen de tots els extrems del Vallès. L'aigua les ha fet rodar durant segles fins que han adquirit la forma arrodonida.

➤ 8. La verneda no és un bosc acollidor. Els esbarzers i cards punxen a qui s'acosta, i els pèls urticants de les ortigues estan a punt per produir una bona coïssor.

➤ 9. Les canyes creixen en grups compactes, com les bogues, que alcen orgullosos un bosc d'espadanyes. Els joncs, en canvi, formen mates modestes, de branquetes fortes i llavors dures.

➤ 10. Els voltants de la font de Santa Caterina estan ocupats per una devesa de plàtans d'ombra. Van ser plantats amb intenció de tallar-los cada tants anys per vendre'n la llenya. L'última tala va ser als voltants del 1.980. Podem observar la rebrotada i la notable velocitat de creixent. El sotabosc es pobre de mates, en comparació de la bardissa espessa que creix a ple sol a la ribera del riu.

➤ 11. La font de Santa Caterina està reduïda a un reguerot entre escombraries, per culpa de l'abocament de terres i brossa des de la carretera. L'antic camí d'accés resta tallat. Tenia una aigua de gran qualitat, que molta gent venia a buscar. Avui, però, encara que la zona estigués neta, no aconsellàriem a ningú que en begués, per por a les filtracions dels pous morts de les urbanitzacions que envolten el Telégraf.

Font de Santa Caterina

11 10 9 8 7 6

Avinguda de Barcelona

Carrer de Adriano

Carrer Frederic Mompou

Carrer Enric Morera

Can Montserrat

Ptge. de Can Martí

Ptge. de Tete Montoliu

Carrer Pau Casals

Carrer Catalunya

Carrer de la Princesa Sofia

Manso Calders

Avinguda de Barcelona

Gran Vial

Vial Nord

Gran Vial

Zona Esportiva Municipal

RIU MOGENT

CAN PARERA

MONTORNÈS DEL VALLÈS

Plaça de Pau Picasso

Rambla de Sant Sadurní

Carrer de Lleida

Carrer de Joan Miró

Carrer del Molí

Carrer Major

Carrer de l'Estrella

Carrer Jaume Balmes

Plaça de la Font

Carrer de Joan Carles Primer

Avinguda Onze de Setembre

Avinguda de la Llibertat

Pràctica de ruta

Fes el teu propi herbari

Una bona manera d'aprendre a reconèixer les plantes més característiques d'un hàbitat és fer un herbari. No costa gaire.

El primer pas és collir mostres dels vegetals. Cal fer la visita amb una tisora i una capsa. Amb la tisora tallarem mostres petites però ben formades de les plantes, que col·locarem a la capsa per que no s'aixafin.

No talleu gaire, sigueu moderats. Importa més la qualitat de la mostra que la quantitat.

Un cop a casa, absorbirem la humitat de les mostres col·locant-les entre fulls de diari.

Cal fer una premsa artesanal tan senzilla com col·locar capes successives de full de diari i mostres i posar un pes al damunt (una pila de llibres, per exemple).

És important posar molta atenció en col·locar bé les mostres,

per tal que s'aixafin en una bona posició.

Tres setmanes més tard, les mostres ja estaran seques.

Aleshores podrem fer un àlbum amb elles. Enganxem cada una en un full de l'àlbum i al costat escrivim el seu nom popular, si voleu en català i castellà, i la data i el lloc de la recol·lecció. També és interessant afegir-hi el nom científic.

Per exemple:

álber / álamo blanco / *populus alba*

esbarzer / zarzamora / *rubus ulmifolius*

boga o balca / anea / *typha angustifolia*

Álber / Álamo blanco / *Populus alba*

Esbarzer / Zarzamora / *Rubus ulmifolius*

Boga o balca / Anea / *Typha angustifolia*